

формирования заинтересованности учеников учебными дисциплинами, материально-технического оснащения, объективности во время уроков истории и правоведения для воспитания гражданина-патриота.

Ключевые слова: гражданско-патриотическое воспитание, гражданин, патриот, общеобразовательная школа.

Stepanenko V. Civil-patriotic Education of Pupils on the Lessons of History and Law

The article deals with the main features of civil-patriotic education in 2007-2014 years. The example of the Public institution "Lugansk secondary school I-III of stages №16". The content of the courses of history and law characterized by direction of civil and patriotic education in school: education of the individual citizen, the ideals of citizenship education, education activity-active attitude to state-building, training objective historical origins value priorities of the state. The education of the individual citizen involved the education of such qualities in pupils, as patriotism, camaraderie, discipline, kindness, honesty, hard work, respect for elders, responsibility, independence, activity and so on. Education ideals of citizenship on the lessons of history and law imply liberty, knowledge of rights and duties of citizens. Parenting action-active attitude to state-building included in an active position of the pupil in the classroom, the ability to clearly express and defend their own opinion. Education objectively historical value priorities related to the origins of the state implies respect for the historical past of the state, the study of customs, rituals and traditions of Ukrainian people and shaping of respect for the present and future of Ukraine, objective view of historical events. Attention is drawn to the need to consider inter-subject relationship, the use of active and interactive forms and methods of work, the formation of interest pupils' academic disciplines and objectivity during the lessons of history and law, directional to education citizen-patriot.

Key words: civil-patriotic education, national, patriot, secondary school.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2015 р.

Прийнято до друку 30.10.2015 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.

УДК 378.4:811

Н. А.Сура

ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СЕРЕДОВИЩІ НЕМОВНОГО ВНЗ

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Починаючи з 1991

року, коли Україна набула статусу незалежної держави, з року в рік розширяються міжнародні зв'язки, відбувається інтернаціоналізація усіх аспектів суспільного життя, тому іноземна мова є реально необхідною в різних сферах діяльності людини, вона стає дійовим фактором соціально-економічного, науково-технічного та культурного прогресу суспільства.

Соціальне замовлення передбачає не тільки формування в студентів, що вивчають іноземну мову, необхідних іншомовних навичок та вмінь, але й ознайомлення через мову з культурою країни, її традиціями, історією та сучасністю. Таке завдання ставить перед собою лінгвокраїнознавство, що досліджує питання відбору та прийомів подачі студентам відомостей про країну, мова якої вивчається, з метою забезпечення їх практичного володіння даною мовою. Практично лінгвокраїнознавство спрямоване на реалізацію кінцевих цілей навчання іноземної мови, а саме, на навчання спілкуванню. Адже без прищеплювання норм адекватної мовної поведінки у відриві від знань неможливо підготувати студентів до іншомовного спілкування та сформувати комунікативну здатність. Це визначає, що проблематика нашого дослідження є надзвичайно актуальною та важливою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор. Застосування лінгвокраїнознавчого підходу у практиці викладання іноземних мов було досліджено у роботах Є. Верещагіна, В. Костомарова [1], С. Ніколаєвої [2], Л. Колеватової [3], Г. Колшанського [4], Р. Міньяр-Белоручева [5], С. Мишко [6], В. Мошкова [7], А. Сікалюк, Л. Гречок [8], Н. Скліренко [9], Г. Томахіна [10] та ін. Теоретичне обґрунтування та методика застосування лінгвокраїнознавчого підходу висвітлюється не тільки в роботах вітчизняних науковців, але й у дослідженнях зарубіжних вчених, таких як Ч. Гейтскел (Ch. Gaitskell) [11], Г. Хаммерлі (H. Hammerly) [12], А. Мелей (A. Maley) [13] та ін.

Однак, якщо викладанню англійської мови загального вжитку й професійного спрямування у немовних ВНЗ останнім часом приділялася достатньо велика увага, то питання, що пов'язані із вивченням ролі та місця лінгвістичних та країнознавчих аспектів під час вивчення іноземної мови у середовищі немовного ВНЗ почали культивуватися лише нещодавно.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Тому метою статті є визначення місця й ролі лінгвокраїнознавчого аспекту у вивченні іноземної мови у середовищі немовного ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Що ж вивчають країнознавство та лінгвокраїнознавство?

Проблема вивчення мови та культури одночасно виникла не випадково, тому це дозволяє успішно поєднувати елементи країнознавства з мовними явищами, які виступають не лише як засоби комунікації, але й як спосіб ознайомлення студентів з новою для них реальністю.

В процесі навчання іноземних мов застосовують два підходи до вивчення культури: суспільствознавчий та філологічний [7].

Перший підхід базується на дисципліні, традиційно пов'язаній з вивченням будь-якої іноземної мови. Країнознавство – це комплексна навчальна дисципліна, що включає в себе різноманітну інформацію фрагментарного характеру та визначається як дисципліна в системі географічних наук, що займається комплексним вивченням матеріалів країн, великих регіонів [7].

Теорія «Лінгвокраїнознавства» зазначає, що цей напрямок поєднує в собі як навчання мові, так і дає певні знання про країну, мова якої вивчається. Оскільки основним об'єктом вивчення є не країна, а фонові знання носіїв мови, їх культура у загальному вигляді, то коректніше було б говорити про «культурознавство». Однак термін «лінгвокраїнознавство» широко застосовується в практиці викладання іноземних мов і, можливо, його варто залишити. Отже, потрібно чітко визначити відмінність між традиційним країнознавством та лінгвокраїнознавством. Якщо країнознавство – це суспільна дисципліна, якою б мовою вона не викладалась, то лінгвокраїнознавство – філологічна дисципліна, яка викладається не як окремий предмет, а на заняттях по практиці мови в процесі роботи над семантикою мовних одиниць [9].

При другому підході [7] визначають [9] наступні завдання: 1) виділення інформації культурознавчого характеру з мовних одиниць (в цьому випадку перше місце серед основних завдань навчання займає культура); 2) метод використовується як домінуючий в методиці викладання іноземної мови; 3) навчання, що базується на сприйнятті чи викладанні мовних одиниць на прикладі образу, який вже існує в свідомості носія мови та культури.

Отже, головна мета лінгвокраїнознавства – забезпечення комунікативної компетенції в актах міжнародної комунікації, перш за все через адекватне сприйняття мови співрозмовника та оригінальних текстів, розрахованих на носія мови. Лінгвокраїнознавство забезпечує вирішення ряду проблем, а саме головної проблеми адекватного розуміння тексту, тому воно є лінгвістичною основою не лише лінгводидактики, але й перекладу. Адже для того, щоб перекласти, потрібно, перш за все, повністю зрозуміти іншомовний текст з усіма нюансами значення, включаючи підтекст, натяк, а вже потім, з урахуванням адресата, підбирати відповідні еквіваленти при перекладі, незнання яких викликає труднощі в спілкуванні іноземною мовою, і, як результат, погіршує комунікативну компетенцію студентів.

Лінгвокраїнознавство вивчає мовні одиниці, які найяскравіше відображають культурні особливості народу – носія мови та місце його існування. Необхідність соціального відбору та вивчення мовних одиниць, в яких найбільш яскраво виявляється своєрідність національної культури та які неможливо зрозуміти так, як їх розуміють носії мови,

відчувається в усіх випадках спілкування з іноземцями. При читанні художньої літератури, публіцистики, перегляді кіно- та відеофільмів, прослуховуванні пісень та ін. [8].

До складу лексичних одиниць, що характеризуються яскраво вираженою національно-культурною семантикою відносяться:

1. реалії – визначення предметів чи явищ, характерних для однієї культури та відсутніх в іншій;

2. конототивна лексика, тобто слова, що співпадають в основному значенні, але відрізняються культурно-історичними асоціаціями;

3. фонова лексика, яка означає предмети та явища, які мають аналоги в культурі, що вивчається, але відрізняються національними особливостями функціонування, форми, призначення предметів та ін. [8].

Для лінгвокраїнознавства також великий інтерес представляють фразеологізми, в яких відображається національна своєрідність історії, культури, традиційного образу життя народу – носія мови.

Відбір одиниць з яскраво вираженою національно-культурною семантикою є завданням тих розділів лексикології та фразеології, що виступають лінгвістичною основою лінгвокраїнознавства та можуть бути названі країнознавчо-орієнтованою лінгвістикою [8].

Лінгвокраїнознавчий аспект вивчення іноземної мови у середовищі немовного ВНЗ вже на початковому етапі знаходять своє відображення як в цілях та завданнях навчання іноземної мови, так і в змісті та прийомах навчання, що дає викладачам можливість цілеспрямовано проводити роботу з формування фонових лінгвокраїнознавчих знань з перших кроків.

Метою навчання студентів немовного ВНЗ іноземної мови у межах базового курсу є оволодіння основами іншомовного спілкування, у процесі якого відбувається виховання, розвиток і освіта особистості. Оволодіння основами іншомовного спілкування передбачає досягнення студентами комунікативної компетенції, яка дозволить їм практично використовувати іноземну мову у відносно природних умовах спілкування, наприклад, читати автентичні тексти, вміти спілкуватися з носіями мови в нестандартних ситуаціях спілкування [3].

Навчання іноземної мови на старшому етапі, коли студенти володіють достатніми навичками читання, письма, аудіювання та говоріння, має будуватися як вивчення феномена культури народу, що говорить на цій мові.

Послідовна і більш широка реалізація лінгвокраїнознавчого аспекту є приватним випадком здійснення міжпредметних зв'язків.

Іноземна мова стикається з багатьма дисциплінами і, перш за все, відкриває студентам шлях до додаткових знань з географії, історії, літератури й інших предметів. Тому важливо так побудувати навчання, щоб студенти оволоділи умінням користуватися іноземною мовою для поповнення своїх знань з цих предметів.

Формування в студентів лінгвокраїнознавчої компетенції включає не тільки знайомство з історією, традиціями, видатними людьми країни мови, що вивчається, але в першу чергу має давати знання, які стануть у нагоді студенту безпосередньо в ситуаціях спілкування.

Можна виділити три загальні концепції, які мають бути включені в процес формування лінгвокраїнознавчої компетенції, а саме: міжкультурне спілкування включає знайомство з ментальністю народу країни досліджуваної мови; міжкультурне спілкування включає мову повсякденного спілкування; ю щоб зрозуміти чужу культуру, потрібно, перш за все, вивчити свою власну [3].

Офіційне включення національно-культурного компонента у зміст навчання іноземної мови у середовищі немовного ВНЗ тягне за собою перегляд старого статусу викладача іноземної мови: він має бути не тільки знавцем іншомовної культури в широкому обсязі (політичної, економічної, художньої, екологічної, інтелектуально-етичної, мовної тощо), але й своєї національної, оскільки процес засвоєння іноземної мови і подальше її застосування справедливо програмується як міжкультурна комунікація, як діалог культур.

Готовність учнів до сприйняття лінгвокраїнознавчої інформації слід розглядати структурно Вона включає: 1) мотиваційну сферу діяльності і 2) мовленнєву готовність [3].

Подібне визначення готовності співвідноситься з поняттям комунікативної компетенції, яка передбачає мовленнєву компетенцію студентів поряд із засвоєнням колосальної немовленнєвої інформації, необхідної для адекватного спілкування і взаєморозуміння. Сьогодні лінгвокраїнознавча компетенція має стати невід'ємною частиною практичних занять з іноземної мови. Тобто все більш відчувається необхідність навчати не лише мовним й мовленнєвим питанням, але і тому, що «знаходиться поза мовою» – культурі країни досліджуваної мови. Використання лінгвокраїнознавчої компетенції сприяє формуванню мотивації навчання, що в умовах навчання у немовному ВНЗ є дуже важливим, оскільки саме іншомовне спілкування не підкріплено мовним середовищем. Найважливішим мотиваційним стимулом вивчення студентами іноземної мови у немовному ВНЗ є прагнення до розширення свого загального кругозору [3].

Однією з важливих проблем лінгвокраїнознавства як аспекту викладання іноземної мови у середовищі немовного ВНЗ є проблема відбору лінгвокраїнознавчого матеріалу.

Навчальним матеріалом з курсу лінгвокраїнознавства є тексти іноземною мовою, які мають бути: автентичними, тобто являти собою мовні твори, породжені в реальних ситуаціях спілкування у тому соціумі, мова якого вивчається; актуальними, тобто відображати сучасну стадію соціально-рольової взаємодії комунікантів; типовими, тобто являти собою стандартизовані мовні твори, відтворювані у регулярно повторюваних ситуаціях спілкування [3].

Такі тексти та прагматичні матеріали, що їх ілюструють (листівки, мапи, меню, рекламні проспекти, розклад руху транспорту, предмети з повсякденного життя – чеки, проїзні квитки, етикетки на товарах, поштові марки, грошові одиниці тощо) сприяють реалізації на практичних заняттях важливих принципів навчання нерідної (іноземної) мови (комунікативність, наочність, новизна та функціональність).

Виявiti в студентів рівень володіння країнознавчою та соціокультурною інформацією дозволяють лінгвокраїнознавчі тести, спеціально розроблені зожної теми. Основні вимоги до лінгвокраїнознавчих тестів є такими: доступність за змістом матеріалу; простота за структурою; економність з часу його виконання; простота перевірки виконаного завдання; охоплення великої кількості студентів одночасно.

Лінгвокраїнознавчі тести доцільно використовувати на практичному занятті як засіб перевірки знання фактичного лінгвокраїнознавчого матеріалу. Такі тести можна одночасно розглядати як засіб організації різних видів позааудиторних заходів іноземною мовою (олімпіади, вікторини, КВК, Дні тижня країни, мова якої вивчається) [3].

Висновки. Таким чином, організація вивчення іноземної мови в тісному зв'язку з національною культурою народу, який говорить цією мовою, лінгвокраїнознавче «фарбування» навчання в цілому, використання різноманітного методичного арсеналу, буде сприяти посиленню комунікативно-пізнавальної мотивації студентів, розширенню загальнокультурного кругозору, дозволить різноманітні прийоми і форми робіт, апелювати до інтелекту та емоційної сфери студентів, найбільш ефективно реалізувати загально дидактичну вимогу поєднання навчання з вихованням. Реалізація лінгвокраїнознавчого аспекту у вивченні іноземної мови у середовищі немовного ВНЗ дозволить підвищити активність, ініціативу студентів на практичному занятті, буде сприяти виникненню потреби в одержанні знань та оволодінні уміннями і навичками з іноземної мови найкраще за все.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Варіантом впровадження, вивчення і подальшої розробки з наукової та методичної точки зору проблеми, що досліджується, є створення у ВНЗ спеціальних навчальних програм, які сприятимуть формуванню лінгвокраїнознавчої компетенції на більш просунутому рівні, які допоможуть студентам простіше інтегруватися у сучасний ринок праці, вимоги якого передбачають не тільки вільне володіння однією або декількома іноземними мовами за фахом, але й лінгвокраїнознавчою компетенцією.

Список використаної літератури

- 1. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г.** Язык и культура. Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М. : Высш. шк., 1979. – 168 с.

- 2. Державний освітній стандарт з іноземної мови (загальна освіта) 5 – 9 класи / [під ред. С. Ю. Ніколаєвої]. – К. : Ленвіт, 1998. – С. 5 – 7.**
- 3. Колеватова Л. Н.** Лингвострановедческий аспект в изучении иностранного языка [Электронный ресурс] / Л. Н. Колеватова. – Режим доступа : <http://nsportal.ru/shkola/inostrannye-yazyki/nemetskiy-yazyk/library/2012/11/01/lingvostranovedcheskiy-aspekt-v-0>.
- 4. Колшанский Г. В.** Лингвокоммуникативные аспекты речевого общения / Г. В. Колшанский // ИЯШ. – 1985. – № 1. – С. 24 – 27.
- 5. Миньяр-Белоручев Р. К.** Лингвострановедение или иностранная культура / Р. К. Миньяр-Белоручев. // Иностранные языки в школе. – 1993. – № 6. – С. 54 – 57. **6. Мишко С. А.** Лінгвокраїнознавчий аспект у вивченні іноземної мови як чинник розвиваючого навчання / С. А. Мишко. – К. : Вища школа, 2002. – 153 с. **7. Мошков В. В.** Навчання іноземних мов в Україні / В. В. Мошков // Іноземні мови. – 2000. – № 1. – С. 6 – 8. **8. Сікалюк А. І., Гречок Л. М.** Лінгвістика та краєзнавчий аспект у викладанні англійської мови / А. І. Сікалюк, Л. М. Гречок. – Режим доступу : <http://intkonf.org/sikalyuk-ai-grechok-lm-lingvistika-ta-kraeznavchiy-aspekt-u-vikladanni-angliyskoyi-movi//2013/10/07/> **9. Скляренко Н. К.** Як викладати іноземні мови сьогодні / Н. К. Скляренко // Іноземні мови. – 1995. – № 1. – С. 5 – 7. **10. Томахин Г. Д.** Лингвострановедение: что это такое? / Г. Д. Томахин // ИЯШ. – 1996. – № 6. – С. 97 – 102. **11. Gaitskell Ch.** Children and their art / Ch. Gaitskell, Hurwitz. – New York : Harcourt, Brace & world Inc., 1970. – 507 p. **12. Hammerly H.** An integrated theory of language teaching / H. Hammerly. – New York : Gordon & Breach, 1985. **13. Maley A.** Drama techniques in language learning / A. Maley, A. Duff. – Moscow : Prosveshenie, 1981. – 95 p.

Сура Н. А. Лінгвокраїнознавчий аспект у вивченні іноземної мови у середовищі немовного ВНЗ

У статті визначено місце та роль лінгвокраїнознавчого аспекту у вивченні іноземної мови у середовищі немовного ВНЗ. Розглянуто проблему вивчення іноземної мови та культури країни, мова якої вивчається, одночасно, що дозволяє на практиці успішно поєднувати елементи країнознавства з мовними явищами. Визначено підходи до формування лінгвокраїнознавчої компетенції, охарактеризовано засади й особливості формування лінгвокраїнознавчої компетенції на початковому й просунутому етапах навчання іноземної мови у середовищі немовного ВНЗ. Висвітлено сутнісні характеристики лінгвокраїнознавчого матеріалу, що застосовується під час вивчення іноземної мови у немовному ВНЗ.

Ключові слова: лінгвокраїнознавчий аспект, викладання іноземної мови, лінгвокраїнознавча компетенція, немовний ВНЗ, лінгвокраїнознавчий підхід.

Сура Н. А. Лингвострановедческий аспект в изучении иностранного языка в среде неязыкового ВУЗа

В статье определено место лингвострановедческого аспекта в изучении иностранного языка в среде неязыкового ВУЗа. Рассмотрено проблему изучения иностранного языка и культуры страны, язык которой изучается, одновременно, что позволяет на практике успешно соединять элементы краеведения с языковыми явлениями. Определены подходы к формированию лингвострановедческой компетенции, охарактеризовано принципы и особенности формирования лингвострановедческой компетенции на начальном и продвинутом этапах обучения иностранному языку в среде неязыкового ВУЗа. Высветлены сущностные характеристики лингвострановедческого материала, который используется во время изучения иностранного языка в неязыковом ВУЗе.

Ключевые слова: лингвострановедческий аспект, преподавание иностранного языка, лингвострановедческая компетенция, неязыковый ВУЗ, лингвострановедческий подход.

Sura N. A. Linguistic cultural studies aspect in foreign languages learning in the environment of non-linguistic higher educational establishment

The article defines the place of linguistic cultural studies aspect in foreign languages learning in the environment of non-linguistic higher educational establishment. The problem of foreign language learning and culture of the country, which language is studied, simultaneously, has been reviewed, that in practice allows successfully combine elements of local history with language phenomena. The author has defined approaches to the formation of linguistic cultural studies competence; described the principles and features of formation of linguistic cultural studies competence at the initial and advanced stages of teaching foreign languages in the environment of non-linguistic higher educational establishment. As it has been pointed out, linguistic cultural studies performance and communicative competence are concepts related to linguistic competence but are applied to language as it is actually used rather than as an ideal construct. And as it turned out communicative competence refers to the rules that govern the kinds of speech allowed within the cultural context. The essential characteristics of linguistic cultural studies materials are summarized, which is used during the learning of foreign languages at non-linguistic higher educational establishment.

Key words: linguistic cultural studies aspect, foreign languages learning, linguistic cultural studies competence, non-linguistic higher educational establishment, linguistic cultural studies approach.

Стаття надійшла до редакції 29.09.2015 р.

Прийнято до друку 30.10.2015 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.